

Milí čtenáři,

chcete (a můžete)-li, nalijte si vánoční punč, pohodlně se usad'te, mrkněte z okna na to poetické bílé nadělení a otevřte si prvního Ďáblíka letošního kulatého roku. Přichází k vám v poněkud poklidném tónu, opět zaměřen mimo jiné na lesy (nevynechejme Zelený čtvrtek, na nějž dorazí ředitel NP Šumava František Krejčí), ale nabízí také dvě vyprávění o papíru (jedno nostalgické a druhé s nabídkou na nové poradenské téma), upozornění na výsledky soutěže Rostlina roku, v nové rubrice Arniky rady pro ty, kteří se nerozpakují kupovat hračky i po Vánocích a pozvánku na seminář o klimatu. Disharmonický tón se bohužel týká (opět!) českobudějovické dopravy a omezení finančních prostředků na sanaci lokalit někdejší uranové těžby ve Stráži pod Ralskem i odkališť MAPE Mydlovary. Uranová je netradičně i naše poradna a jistě oceníte, že již prvního ledna jsme objevili další kandidátku na Perlu roku (hádejte u koho □). No a ještě v našem lednovém čísle najdete senzační odhalení o Ferdovi mravenci a nový příklad insekt-hotelu.

Zbývá se poprat s novoročními předsevzetími. Přiznám se, že jsem míval období, kdy jsem býval jejich až maniakálním stoupcem. Dneska už mě to poněkud přešlo, ale napadá mě, zda to nevzít za opačný konec. Většinou novoroční předsevzetí mívají podobu aktivit navíc: začnu cvičit, každý den/týden zvelebím svůj byt/dům, udělám si víc času na rodinu atd. Co to ale postavit jinak: předsevzít si hranici, za níž už nepůjdu? Říct si, že tady už mě neuvidí, sem už nakupovat ani nepáchnu, tuhle hrůzu, na kterou se musím dívat z okna, už prostě nesnesu, tomuhle už mlčky přihlížet nebudu? Námětů se jistě najde dost, jen ještě budeme muset najít způsob, jak si přitom zachovat chladnou hlavu a dostatek síly. Ale to není jen novoroční úkol. Krásný nový rok vám všem!

Tomáš Malina

Na hlavu postavené projekty dopravní politiky Budějovic nemají konce

Napojování nových komunikací na městské okruhy, nové křižovatky, nové mosty, dopravní zkratky dosud neprůjezdných úseků – zkrátka bezhlavé a především velice krátkozraké rozměňování dopravy je cílem dopravního plánování města České Budějovice. A netají se tím ani vedení budějovické radnice. Že ovšem tyto plány nekoordinují ani dopravní experti městského odboru dopravy a silničního hospodářství a územní plánovači, nad tím zůstává rozum stát.

Ubývání přechodů pro chodce, jejich umístování na nesmyslná místa, nevstřícnost vůči cyklistům či vozíčkářům, nebo naopak nesmyslná gesta v umístování cyklostezek, které nikdo nechce, nepřímá podpora individuální automobilové dopravy na úkor využívání MHD s jediným výsledkem – ubývá míst ve městě, kde je příjemné být chodcem, naopak přibývá míst a cest, kterým se pěšák pro hluk, zápach i bezpečnost vyhne obloukem. Novým takovým záměrem města je zprůjezdnit ulici Nerudovu s ulicí Pražskou. Proč? Zřejmě proto, aby se ještě více zhustil provoz na již přeplněné Pražské, aby se více ohrozila bezpečnost školáků přebíhajících v hojně míře silnici na bezprostředně blízkém přechodu, aby se tvořily kolony v již nyní téměř neprůjezdné Neplachově ulici, kterou nějaká hlava pomazaná v nedaleké minulosti obdařila pruhem (odděleným obrubníkem) pro cyklisty, kteří však stejně jezdí po chodníku, protože prostě na tamní chodník se díky malé frekvenci vejdou jak chodci, tak cyklisti.

Připomínky mohou občané uplatňovat písemně do 14. ledna u stavebního úřadu nebo přímo ústně na veřejném projednání dne 14. 1. 2010 v 8 hodin na stavebním úřadě, Kněžská 19, místnost 313 (2. patro). Tak neváhejte.

Pavla Matějková

Vánoční probírka

Asi každý vzdělaný člověk už zaslechl něco o tom, že naše lesy svým druhovým složením nebo věkovou strukturou úplně neodpovídají žádoucímu stavu. Naneštěstí se ani odborníci úplně neshodnou, co se v tomto případě myslí žádoucím stavem. Je to návrat do doby před neolitickou zemědělskou revolucí? A do kterého období? Nebo do středověku? Máme nechat rezervace zarůst pralesem, nebo obnovit tradiční způsoby hospodaření, jako je lesní pastva nebo pařezení?

Na laika možná až příliš zapeklitý problém. Odnese si z něj leda dojem, že odborníci nevědí coby. I nadále bude považovat les za něco lepšího, než jsou jiné typy ekosystémů. Vždyť do těch smrkových monokultur se krásně chodí na houby, protože v neexistujícím podrostu se prostě neschovají! S lesem ovšem taková smrková plantáž nemá mnoho společného. Pokud má kvůli ní navíc zmizet mokřadní louka nebo suchá stráňka, zavání to už svévolným ničením přírody. Právě bohatě dotované programy zalesňování mohou na přírodě napáchat mnoho nevratných škod. Vzpomínám si z 90. let na jeden naštěstí nedotažený projekt zalesnění orchidejové louky v Polabí.

Myslím, že bezzásahové pralesy jsou proti pařezinám a středním lesům stavěny zbytečně. Ve skutečnosti můžeme mít obojí a přírodě to jen prospěje. Skutečným problémem je už zmíněná nevyhovující druhová skladba většiny našich hospodářských lesů. Odborníci navíc v příštích letech očekávají zhoršování podmínek pro pěstování smrku ve střední Evropě, které ovlivňuje probíhající klimatická změna.

Zní to už ořípaně, ale české lesy potřebují vyšší podíl listnáčů (a také jedle), přirozenější druhovou skladbu a větší věkovou rozrůzněnost. K té ovšem nepovede vysazování kotlíků listnáčů doprostřed unifikované smrčiny ani prostá záměna jehličnatých monokultur za listnaté. Je také zapotřebí úplně skoncovat s neblahou praxí frézování pasek a alespoň na nejcennějších místech s holosečným hospodařením (vyfrézovanou holosečnou paseku v biosférické rezervaci Dolní Morava si můžete prohlédnout na fotografii).

České lesy potřebují na vhodných místech bezzásahový režim nepodléhající momentálním politickým tlakům. Pokud do jejich větších komplexů ještě přibudou „narušitelé“, jako např. zubří, bude jen dobře (kůravec na všechno nestačí :-)). Do takových lesů, které mohou být např. v některých vyšších pohořích nebo ve vojenských výcvikových prostorech, se vrátí i velcí predátoři a zkompletují tak nefungující potravní řetězce.

České lesy potřebují, aby se jejich správci opět naučili pařezit či pěstovat střední lesy s mohutnými výstavky a nebáli se do nich pustit na pastvu domácí zvířata. Hospodářský výsledek Lesů ČR to neohrozí, zato biodiverzitě to prospěje nebývale. V tuto chvíli nám pod rukama vymírají celoevropsky chráněné druhy, pro jejichž přežití v české přírodě by stačila obnova těchto tradičních způsobů lesního hospodaření na doslova miniaturních rozlohách!

České lesy také potřebují, aby všechny potřebné změny pochopila veřejnost a vzala je za své. Aby vědci z vysokých škol a akademických ústavů, lidé ze státní správy ochrany přírody i nevládních organizací vylezli ze svých ulit a začali s veřejností o všech jmenovaných problémech mluvit. Nemůžeme se donekonečna schovávat za mezinárodními úmluvami a harašit Naturou 2000. Musíme lidem vysvětlit, že změny v našich lesích neděláme kvůli Bruselu, ale právě kvůli těm lesům, pro zachování jejich biologické rozmanitosti a samozřejmě i pro tu většinu lidí, kteří si chodí odpočinout raději pod strom než do hypermarketu.

Možná by (s trochou nadsázky napsáno) stálo za to začít tím, že bychom před příštími Vánocemi dovolili zájemcům, aby si došli vánoční stromek uříznout do lesa beztretně. Smrků a borovic by ubýlo alespoň trošku. Systémovou změnu ale české lesnictví potřebuje. Bez nadsázky. Její úspěšný výsledek poznáme tak, že do lesa nikdo vánoční stromky krást nepůjde. V hustě osídlených oblastech totiž v podstatě neporostou smrčky...

Jiří Řehounek

Pozn. autora: Tento text rozhodně nevyzývá čtenáře ke krádežím vánočních stromků. Autor jej psal ve zcela střízlivém stavu, ačkoli některé závěry mohou čtenáři obeznamenému s reálným stavem českých lesů připadat lehce utopické.

Ježíšek peníze na sanaci MAPE Mydlovary nenadělil

Vláda na svém posledním loňském jednání byla nucena konstatovat kritickou finanční situaci státního podniku DIAMO v oblasti zahlazování následků po těžbě a zpracování uranu a dalších ekologických škod. Na zajištění sanací po chemickém loužení uranu ve Stráži pod Ralskem nakonec na rok 2010 vláda přidala 1 miliardu korun z peněz, které byly určeny na zahlazování jiných škod na životním prostředí. Na likvidaci škod po uranové činnosti na příští rok však stále schází 400 milionů korun. Např. na rekultivaci uranových pozůstatků v MAPE Mydlovary tak bude chybět 140 milionů korun, což povede k přerušení rekultivací odkališť K I a K III–Olešník včetně sanace podzemních vod či k zastavení likvidace objektů bývalé

chemické úpravný. Dalších více než 150 milionů korun schází na sanační práce ve Stráži pod Ralskem, 30 milionů na sanaci odkaliště K I v Rožné atd.

Přerušení sanačních prací povede ve svém důsledku k negativním dopadům na životní prostředí, vynucenému porušování některých zákonů, hrozící trestně právní zodpovědnosti a z toho plynoucím finančním sankcím, zastavení financování rekultivací z fondů Evropské unie i k sociálním dopadům.

To je však jen začátek. I pokud se ministru financí podaří chybějících 400 milionů v roce 2010 nalézt, není jasné, z čeho bude možné odstraňování škod financovat v roce 2011 a v dalších letech. Hrozí také, že odsun sanací tyto nezbytné náklady zdraží. Podle aktuálních rozpočtů DIAMO budou muset daňoví poplatníci na odstranění následků po těžbě a zpracování uranu vydat ještě nejméně 60 miliard Kč. O to absurdněji zní návrh ministerstva průmyslu, které v nové státní energetické koncepci žádá nejen otevření těžby uranu na nových ložiscích, ale rovněž „nezbytné investice do rekultivací a odstraňování následků bývalé těžby doplnit investicemi pro rozvoj uranového průmyslu“.

Jaderná energetika je velmi často označována jako ekologický a levný způsob výroby energie. Vezmeme-li však do úvahy problémy spojené s likvidací následků tzv. předního palivového cyklu – těžby a zpracování uranové rudy –, ocitá se ve výrazně jiném světle.

„O zahlazování škod na MAPE Mydlovary jsme natočili autorský dokument „Čistá energie?“, který měl svou premiéru 14. prosince v Českých Budějovicích. Ačkoli jsme v té době o zprávě MPO nevěděli, v dokumentu jsme na některé problémy, které jsou nyní oficiálně prezentovány, upozornili. Šlo především o rizika spojená s šířením radioaktivních látek či nesystémový přístup při zajišťování finančních prostředků na rekultivační práce,“ říká Daniela Magersteinová ze sdružení Jihočeské matky.

Tiskovou zprávu vydanou společně s Jihočeskými matkami upravil Edvard Sequens

PRÁVĚ VYŠLO

Radioaktivní odpad do Boletic?

Jak naši čtenáři vědí, jihočeský vojenský výcvikový prostor Boletice představuje mimořádně hodnotné území s výjimečnými přírodními podmínkami. Specifické využívání zdejší krajiny umožnilo zachování řady vysoce ohrožených biotopů a bohatých populací na ně vázaných druhů flóry a fauny. Patří tak nejen k nejcennějším územím v České republice, ale díky mezinárodnímu významu je chráněno v rámci soustavy Natura 2000. Polovina vojenského prostoru také leží na území CHKO Šumava, rovněž sem zasahuje Chráněná oblast přirozené akumulace vod Šumava. Správa úložišť radioaktivních odpadů ale zvažuje, že by zde bylo vhodné místo pro hlubinné úložiště vyhořelého jaderného paliva.

Samotná stavba úložiště by znamenala vážný zásah do životního prostředí – jedná se v podstatě o hlubinný důl. Ten v přírodně vysoce cenné oblasti Boletic nemá místo. Bude k němu muset být vybudována rozsáhlá infrastruktura v podobě přístupových cest,

vedení vysokého napětí a dalších staveb. V době zavážení odpadu do úložiště by přílehlými obcemi projížděly jaderné transporty. Hlubinné úložiště by nezvratně ovlivnilo život v obci i regionu. V důsledku uvedených činností lze očekávat pokles rekreační hodnoty oblasti, může poklesnout i důvěra v zemědělskou produkci z této lokality.

To a ještě více se dočtou lidé v okolí Boletic, kam jsme ve spolupráci s Jihočeskými matkami distribuovali nově vydaný informační leták „Radioaktivní odpad do Boletic?“. Spolu s ním vyšla na konci roku i aktualizovaná skládačka „Radioaktivní odpad: kam s ním?“.

Oba infomateriály Vám poskytneme v kanceláři nebo pošleme i ve větším množství. Kdo dá přednost elektronické verzi, najde ji ke stažení v pdf na stránce www.calla.cz/jadernyodpad .

Edvard Sequens

Čisté teplo

Pod tímto titulem se skrývá návrh, jak Státní energetická koncepce může (a měla by) zajistit vytápění českých domů, a přitom srazit spotřebu uhlí i plynu – a snížit tak dovoz z Ruska, exhalace skleníkových plynů, rodné účty za energii i devastaci země. Vydalo Hnutí DUHA se sdružením Calla, Greenpeace ČR a Centrem pro dopravu a energetiku v listopadu 2009. Autory publikace jsou Karel Polanecký, Jan Rovenský, Edvard Sequens, Martin Sedlák a Vojtěch Kotecký. Tuto 26stránkovou brožuru formátu A4 dostanete u nás v kanceláři, můžeme Vám ji poslat poštou anebo si ji stáhněte z webových stránek Cally ve formátu pdf: http://www.calla.cz/data/hl_stranka/ostatni/Ciste_teplo.pdf.

Edvard Sequens

Atomový šlendrián

Neustálé závady a explodující náklady: finský nový reaktor v Olkiluoto ukazuje, jaké problémy chystá renesance jaderné elektřiny. Alternativní strategie průmyslu – také německého – zní: Staré reaktory mají být modernizovány, aby se doba jejich provozu výrazně prodloužila. Manažeři finské elektrárenské firmy TVO vyjádřili ještě jedno poslední přání, dříve než objednali u Siemensu a jaderného koncernu Areva největší jadernou elektrárnu světa: reaktor by měl prosím dostat pokud možno nátěr barvy volské krve a barvy bílé. Přesně tak vypadají roztomilé letní domy na pobřeží západního Finska.

Oba koncerny dosáhly naplnění alespoň tohoto záměru: dělníci právě upevňují barevné opláštění na stroje. Jinak toho ale na největším atomovém staveništi v Evropě mnoho podle plánu neběží. Zadavatelé a zhotovitelé firmy jsou beznadějně rozhádaní a před rozhodčím soudem bojují o miliardy. Náklady prudce rostou a dostavba se zpožďuje o celé roky. Kritikové ale vyčítají konsorciu především nebezpečné fušerství. Beton je prý porézní, ocel popraskaná a mnohé konstrukční zásady jsou tak neobvyklé, že to experty finského jaderného dozoru děsí.

Navenek se TVO a Areva nadále snaží líčit všechno v nejlepší světlo. Reflektory osvětlují budoucí reaktorovnu; konvoje míchačů betonu se kroutí sem a tam; stavbaři v reflexních vestách pobíhají kolem, hovoří polsky, finsky, německy, francouzsky, slovensky, srbochorvatsky. V sousední správní budově vypočítává projektový manažer Jouni Silvennoinen jeden superlativ za druhým: Zde v Olkiluoto v Botnickém zálivu se staví první jaderný reaktor třetí generace, evropský tlakovodní reaktor, krátce EPR. Nejvýkonnější reaktor světa by mohl kompletně zásobovat elektřinou milionové město.

Silvennoinen manipuluje laserovým ukazovátkem a velkými čísly: 4300 dělníků ze 60 zemí a 700 subdodavatelů lije na babylonské staveništi 200 000 krychlových metrů betonu. „Je imponující, kterak všechny tyto tisíce lidí pracují na společném cíli,“ říká. Stavební problémy nejsou ničím, co by mi dělalo starosti, tvrdí i projektový manažer Arevy Jean-Pierre Mouroux a dodává: „Mnohému jsme se naučili a získali zkušenosti, které můžeme využít pro příští EPR.“

Závady na vzorové stavbě jsou ale – popravdě řečeno – přece jen pro jaderný průmysl špatnou zprávou, neboť energetická branže ve skutečnosti doufá v comeback své velkotechnologie. Olkiluoto by se mělo stát její výkladní skříní – ale nebude z toho asi nic.

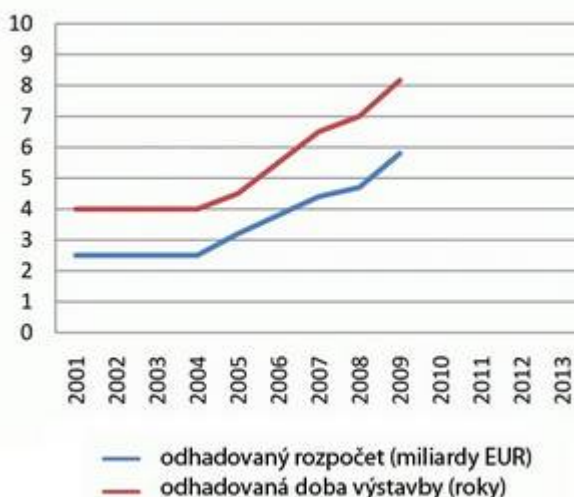
Renesance zadními dveřmi?

Ještě více než na novostavby sázejí jaderní manažeři v průmyslových zemích stejně na – svým způsobem levnou – renesanci: jejich prastaré elektrárny z doby, kdy VW v Německu vyráběl ještě brouka, mají vyrábět elektřinu dlouho přes svou původně plánovanou dobu životnosti. I v Německu, které je k atomu kritické, chce budoucí černožlutá vláda prodloužit provoz jaderného průmyslu.

Modernizace namísto novostavby – je to ona nová strategie, která povede k renesanci zadními dveřmi? Chaos kolem reaktoru v Olkiluoto ukazuje přinejmenším na to, že jaderná branže není bez dalšího vůbec schopna stavět v západním světě výhodně a bezpečně nové elektrárny. A energetické společnosti se již nemohou opírat o takové mamutí projekty s jejich obrovskými finančními riziky – to jde jen tehdy, když zaskočí stát.

Sotva kdo počítal s problémy, když francouzský státní podnik Areva a německý koncern Siemens nabízel Finům svůj prototyp EPR na klíč: za kompletní cenu tři miliardy eur. Francouzi převzali jadernou část a regulační techniku, Siemens měl dodat hlavně parní turbíny a transformátory. Dobrý kšeft, pomysleli si tehdy v prosinci 2003 manažeři TVO. Původně měla být elektrárna připojena k síti již letos na jaře. Nyní to ale má být teprve v roce 2012 – možná. Zda to vyjde, to „závisí na chování mého zákazníka,“ říká manažer Arevy Mouroux kousavě. Míjí tím TVO. Kromě toho bude stavba nejméně o 2,3 miliardy eur dražší, než bylo plánováno. Rezervy vytvářené pro očekávanou ztrátu požírají téměř celý zisk koncernu Areva. Taktéž Siemens již musel odložit stranou částky v řádu stovek milionů.

Rozpočet a doba výstavby jaderné elektrárny Olkiluoto 3

Obojetník z německého a francouzského vývoje reaktorů

Začátkem letošního roku proto Areva zažalovala TVO o odškodnění ve výši jedné miliardy eur: TVO prý potřebovala příliš mnoho času na zpracování výkresů a jiných dokumentů. TVO kontrovala protižalobou a požaduje nyní 2,4 miliardy eur jako vyrovnání ušlých zisků kvůli zpožděné dostavbě. Soudní řízení bude trvat asi ještě déle než stavební práce. Bossově koncernů na sebe mezitím bez ustání útočí: šéfka Arevy Anne Lauvergeonová před nedávnem vyhrožovala, že v Olkiluoto nebude pokračovat ve výstavbě, pokud TVO nebude souhlasit s pevnými pravidly spolupráce a všechno svižně nepovolí. Mluvčí Siemensu nechtěl tuto výhrůžku kvůli probíhajícímu rozhodčímu řízení komentovat. Ale s rukou před ústy kárají finské zadavatele i vysoce postavení manažeři Siemensu. TVO prý ta zpoždění spoluzavinila, protože dodala stavební podklady dozorným úřadům příliš pozdě.

Všechno špatně, odmítl to člen správní rady TVO Timo Rajala před dvěma týdny; Areva prý „prodala reaktor a teprve potom začala s jeho detailním projektováním“. Normální obchodní vztahy mezi těmito podniky již neexistují. Finský úřad jaderného dozoru Stuk zastavil v Olkiluoto mnohokrát práce, protože firmy se nedržely podkladů.

EPR je prvním reaktorem takzvané třetí generace, nejmodernější atomový stroj světa, obojetník z

německého a francouzského vývoje reaktorů. EPR disponuje ocelovou obálkou, vyztuženou uvnitř betonem, která má bezpečně utěsnit vnější betonovou kopuli, jakož i keramickou nádrží pod reaktorem. Všechny tyto novinky mají zachytit pekelný žár v případě, že by se mělo všechno zhatit. Obojetníci jsou ale komplikované bytosti: na stavbě se vyskytlo dosud více než 3000 chyb. Nejdůležitější nevysvětlená otázka se týká „smyslů, nervů a mozku reaktoru“, říká Petteri Tiippana, ředitel finského úřadu jaderného dozoru Stuk: jde o automatický systém řízení jaderné elektrárny.

Stavební problémy se hromadily od začátku

V loňském prosinci poslal generální ředitel dozorného úřadu protestní dopis šéfce Arevy Lauvergeonové. Postrádal „skutečný pokrok“ při „projektování kontrolních systémů“. Vytýkal, že „projektové chyby nejsou korigovány“, že „přístup nebo chybějící odborné znalosti“ zástupců Arevy znesnadňují pokrok ve stavbě. Bohužel se pořád čeká na „řádný projekt, který bude odpovídat základním principům jaderné bezpečnosti“. Areva k tomu prohlásila, že tento rázný dopis je prý jen součástí normálního dialogu o bezpečnostních otázkách.

Dodnes nebyl předložen žádný aktuální projekt, kritizuje situaci jaderný dozorčí Tiippa, sedmatřicetiletý inženýr s brýlemi bez obrouček a s účesem na ježka. V polovině roku pokáral projekt řídicího systému i britský jaderný dozor. Experti proto věří, že Areva nestihne během příštích osmi let postavit EPR ve Velké Británii.

Stavební problémy se hromadily od začátku. Jedna firma špatně zpracovala potrubí hlavního cirkulačního okruhu, které vede přímo k reaktoru – nelze je proto testovat ultrazvukem. Areva tedy nechala potrubí vyměnit. Nové potrubí se sice dalo testovat, zato ale mělo na povrchu trhliny. Na fundament reaktoru použila příslušná firma jiný beton, než bylo předepsáno. Ten se sice dal lépe zpracovávat, byl ale poréznější a musel být proto zvlášť zabezpečen. I ocel, která zevnitř zesiluje betonovou obálku, má nedostatky ve svarech. Polská firma vyřízla na špatných místech otvory, které musely být následně zase zavařeny. Protože všechno prý bylo opraveno, nejsou tyto věci na újmu bezpečnosti, říká Tiippa.

„Nevykonávejte prosím svou potřebu v objektu“

Ze stovek subdodavatelů má s reaktorovou technologií zkušenosti jen málokterá z nich. Mnozí pracují tak, jako kdyby měli někde postavit hlavně rychle dvojitou garáž. Jednou se dělníci jedné firmy bez okolků rozhodli umístit trubici pro měřicí čidlo jinam, než předpokládal projekt. Místo jim přišlo jako příliš obtížné přístupné. Přístroj ale musel měřit přesně tam, kde to předpokládali konstruktéři. Jaderný inspektor Tiippa říká: „Lidé musejí vědět, proč se musejí držet přesně zadání, i když ne každý dělník musí být jaderným vědcem.“ Hloupé je jen, že nelze předpokládat ani ty nejjednodušší zádrhly. Na staveništi visí dokonce cedulky se čtyřjazyčnou výzvou: „Nevykonávejte prosím svou potřebu v objektu.“

„To není žádný vzorový projekt, to je vzorová katastrofa,“ tvrdí Mycle Schneider, německý jaderný expert z Paříže a nositel alternativní Nobelovy ceny. Přitom podmínky mohly být jen sotva lepší. Ve Finsku nenarušuje stavební práce žádný odpor protivníků jaderné energie: sídlo Eurajoki má 6000 obyvatel a tři reaktory – Olkiluoto jedna, dva a tři. Starosta Harri Hiitiö to považuje za velkolepé. V minulých měsících jezdil Hiitiö často do Helsinek, aby u vlády agitoval za ještě čtvrtý reaktor v Olkiluoto. Do obecní pokladny teče již nyní osm miliónů eur daňových příjmů ročně, vesnice si může dovolit osm škol. Protesty? „Jednou byly,“ říká Hiitiö, „ti lidé ale nebyli odsud.“

TVO platí též za jednoho z nejspolehlivějších provozovatelů jaderných elektráren na světě; finské JE se nikdy nemusejí odstavovat od sítě kvůli poruchám. Když ale manažeru TVO Silvennoinenovi položíte otázku, co by mohl doporučit, kdyby někdo kupoval reaktor od Arevy, ale nechtěl by mít tytéž problémy, jen se ušklíbne a řekne: „Hodně štěstí.“

13 jaderných reaktorů je již více než 20 let „ve výstavbě“

Ale nejen francouzskému státnímu koncernu je zatěžko postavit nové JE. V loňském roce poprvé od počátku jaderného věku nebyl na světě připojen k síti žádný nový reaktor. Jak je zřejmé ze „Světové zprávy o stavu jaderného průmyslu“, nachází se sice 52 reaktorů „ve výstavbě“ – 13 z toho ovšem již více než 20 let. A u 24 není ještě ani teoreticky jasné, kdy by mohly najet do provozu. Navíc 36 z nových reaktorů nemá být postaveno na bezpečnostně uvědomělejších Západě, nýbrž v Číně, Indii, Rusku a v Jižní Koreji. „Mně se jenom zatmívá před očima, když pomyslím na to, že v Číně se staví současně 16 elektráren a jenom slyšíme, že tam prý nejsou žádné problémy,“ říká jaderný kritik Schneider.

V západním světě se kromě Finska staví nově jen jeden jaderný reaktor: ve Flamanville v Normandii – ale tam se Francouzi trápí s podobnými problémy jako ve Finsku. V USA dřívější Bushova vláda drasticky omezila překážky pro zahájení novostaveb. V roce 2007 dala k dispozici navíc přes 20 miliard dolarů na

záruky za půjčky. Průmysl se přesto od jádra odvrací. Již více než 30 let nezahájil jednu jedinou novostavbu. „Řada amerických firem shledala situaci ve Finsku a tamější velikost investic jako otřesné,“ říká americký ekonom Paul Joskow z Massachusetts Institute of Technology.

Výbor amerického Kongresu pro rozpočet již v roce 2003 vyhodnotil rizika, že záruky na stavbu nových jaderných elektráren budou splatné hodnotou „více než 50%“. V roce 2007 napsalo šest velkých investičních bank americkému ministerstvu energetiky: peníze na novostavby lze opatřit jen tehdy, když stát bude za tyto půjčky ručit „na 100% bez podmínek“.

Renesance reaktorů

Levná je jaderná elektřina pouze tehdy, když jsou k síti připojeny staré reaktory dlouhou dobu a bez komplikací – a stát se stará o nevyřešenou otázku konečného úložiště. Berlínský Ōko-Institut vypočítal, že jeden elektrárenský koncern s jedním starým jaderným reaktorem může vydělat něco mezi 800 tisíci a 2,2 miliónu eur denně, když JE poběží déle než bylo plánováno. Jestliže všechny německé reaktory zůstanou připojeny k síti o osm let déle, shrábnou energetické společnosti v závislosti na ceně elektřiny až 84 miliard eur.

Ale dá se doba provozu prodloužit jen tak jednoduše? V průmyslu se dosud technická životnost jaderné elektrárny počítala na 40 let. Po odstoupení od atomu vyhlášeném ještě rudo-zelenou vládou by mělo zůstat těch tehdy 19 německých reaktorů připojeno k síti v průměru 32 let. „Existují nulové zkušenosti s výkonovými reaktory, které jedou déle než 40 let,“ říká jaderný expert Schneider. Šéf RWE Jürgen Großman přesto míní, že německé reaktory by vydržely i 60 let. V USA, Švédsku a Francii existují podobné nápady – ale i silné výhrady.

„Považujeme za komické, že francouzská energetická společnost EDF hovořila o výhledu prodloužení doby provozu přes 40 let poprvé před finančními analytiky v Londýně,“ posmívá se šéf francouzského jaderného dozoru André-Claude Lacoste. „Možná by nám někdy měli, až půjdou kolem, přinést nějaké desky s technickými výkresy.“ „Kromě reaktorové nádoby lze vlastně všechno vyměnit a obnovit,“ tvrdí mluvčí Arevy Christian Wilson. „Technicky je 60 let možných.“

Jednou z příčin série poruch je chybějící know how

Již před volbami do Spolkového sněmu dala kancléřka Angela Merkelová energetickým společnostem najevo, že doby provozu prodlouží jen tehdy, když reaktory budou dovybaveny na nejvyšší bezpečnostní standard. To by ale v Biblisu nebo Krümmelu stálo miliardy a nakonec by se to už stejně možná nevyplatilo. Elektrárenská obřea se teď soustřeďují na krátkodobé otázky: chtějí se vyhýbat co nejdéle odstavení prastarých elektráren, jako je Biblis a Neckarwestheim I, které mají být odpojeny od sítě během příštích dvou let.

Lze ale důvěřovat jaderné branži v nějaké modernizaci, když jí u novostavby unikají takové chyby jako ve Finsku? Již přes jedno desetiletí nebyla v západním světě postavena žádná JE. Jaderní dozorcí vidí v chybějícím know-how příčinu série poruch: „Některým partákům chybí zkušenost,“ říká inženýr Tiippana, „mnohé firmy v jaderném sektoru jsou nové, jejich lidé se musejí vytrénovat, aby se drželi standardů.“ A tento problém se bude vyhrcovat. 40 % zaměstnanců v amerických jaderných elektrárnách jde co nevidět do důchodu. Obor musí v příštích deseti letech zaměstnat 26 000 nových pracovníků – i když nepostaví žádnou novou JE. V USA ale uzavřelo v roce 2008 své studium pouze 841 jaderných inženýrů.

V Německu je situace ještě dramatičtější. Mezi lety 1998 a 2002 absolvovali jen dva studenti zkouškami z jaderné techniky. Areva proto v únoru zřídila v Karlsruhe nástavbové studium jaderné techniky. Studenti jsou placeni Arevou a dostávají dokonce záruku zaměstnání. Muž z Arevy Mouroux přesto pevně věří v renesanci reaktorů. Inženýr sedí v konferenční místnosti stavebního kontejneru, nosí dobře střížený oblek a o pochybnostech si nemyslí nic moc: „Budeme stavět reaktory všude po světě,“ říká. Co to udělá, když stroj bude dražší a doba stavby se prodlouží? „Zato ale má EPR běžet 60 let.“

Dinah Deckstein, Frank Dohmen a Cordula Meyer, Spiegel 12. 10. 2009, překlad Dalibor Stráský

Inspirace z Jaroměře

Nedávno byl v areálu záchranné stanice, kterou provozuje ZO ČSOP JARO v Jaroměři, otevřen nový hotel. Nejedná se ovšem o fundraisingovou aktivitu místních ochránců přírody. Hotel pro hmyz, který vidíte na fotografii, má skutečně sloužit jako ubytovací kapacita pro rozličné zástupce největší třídy živočišné říše. Na první pohled nesourodá směs klád, navrtaných špalků, dřevných stavebnin a dalšího materiálu má vytvořit na malém prostoru různorodá stanoviště.

Vzhledem k tomu, že jsem už podobné zařízení viděl „v provozu“, jsem si jist, že bude fungovat. Čtenářům Ďáblíku pak může fotografie posloužit jako novoroční inspirace pro obohacení vlastní zahrady. Případné konzultace o podobných hotelech ochotně poskytne ekoporadna Cally ☺.

Jirí Řehounek

o o o o o o o o o o o o o o o o o o o ZELENÉ PERLY PRO ROK 2010 o o o o o o o o o o o o o o o o o o o

S přelomem roku jsme ukončili průběžné nominace podivuhodných výroků, které se utkají v celostátní soutěži Zelená perla roku 2009 a začali jsme sbírat neméně pozoruhodné citace pro Zelenou perlu ročníku 2010. Rovnou jsme sáhli do novoročního projevu pana Klause. Budeme rádi, pokud nám, jako dosud, pomůžete s návrhy. Posílejte je na adresu redakce.

Edvard Sequens

„Mysleme rozumně na budoucnost, ale odmítejme uměle vytvářenou hysterii těch, kteří se nám snaží vnucovat, že je třeba zastavit ekonomický růst a společenský pokrok. Šetřit – tedy chovat se racionálně a odpovědně k tomu, co nám příroda nabízí – je absolutní povinností každého a vždy, ale neumíme si dobře představit, jaká bude technická úroveň, vyspělost a bohatství generací, které přijdou po nás. Nemůžeme vědět, kolik – kvůli nim – smíme spotřebovat dnes známých a dostupných přírodních zdrojů. Jednu setinu, jednu tisícinu nebo jednu milióntinu? A budou vůbec námi dnes eventuálně ušetřené zdroje potřebovat?“

Václav Klaus, t.č. zvolený do funkce prezidenta České republiky, Pražský hrad, 1. ledna 2010

Druhý ročník fotosoutěže Rostlina s příběhem zná vítěze

Hledání nejzajímavější fotografie – a zároveň příběhu – rostliny za rok 2009 je u konce. Soutěž, jejímž pořadatelem je Ústav experimentální botaniky Akademie věd České republiky, probíhá ve třech kategoriích, a to Veřejnost, Vědec a Junior. V kategorii *Veřejnost* vyhrál Martin Kolář s latinskoamerickou rostlinou toulitkou, v kategorii *Vědec* se umístila na prvním místě Antónia Gibalová s mikroskopickým zvěčněním příběhu rostlinné reprodukce a v kategorii *Junior* zvítězil Václav Homolka s fotografií Čínského štěstí.

Na webových stránkách <http://fotopribeh2009.avcr.cz/?p=15> je ke shlédnutí mnoho dalších vybraných fotografií a v sekci vánočního speciálu najdete i čestně umístěnou fotografii chráněného jetelu kaštanového pod názvem „Vojáci na stráži“, která byla pořízena při loňské exkurzi do Vojenského újezdu Boletice pořádané Callou.

Pavla Matějková

On je žena!

Sekorovy knihy o hmyzácích doporučuji studentům dlouhodobě jako základní studijní literaturu ke středoškolské biologii. Biologických nesmyslů je v nich poměrně málo, zato poskytují základní vhled do chování řady šestinohých breberek. Kapitoly o životě mravkolvů, symbióze mravenců a mšic nebo individuálním vývoji mravenců nemají chybu!

Přesto si neodpustím jednu zásadní výtku. Týká se rovnou hlavní postavy většiny příběhů – Ferdy mravence. A týká se vlastně i všech jeho mravenčích pomocníků. Ačkoli na Sekorových ilustracích se pohybují bytosti poněkud karikaturně zjednodušené, nemůže být pochyb o jejich pohlaví. Ostatně i Ferdovo jméno naznačuje, že autor evidentně vytvořil prototyp kladného mužského hrdiny.

A v tom je právě kámen úrazu. Mravenčí dělnice jsou samozřejmě bezkřídle neplodné samičky. Nade vši pochybnost je tedy Ferda mravenec žena! Tedy měl by být. Přesto doufám, že Sekora se v duchu genderové rovnosti přepisovat nebude...

Jiří Řehounek

Papír a mýty o něm

Nedávno jsem na internetu našel článku, který mě nejdřív zaujal tématem, o němž pojednával, pak ale i omyly, které v něm byly uvedeny. Článek se týkal recyklace. Mně k pobavení (smysl pro černý humor naštěstí mám) však bohatě stačily pouze pasáže o papíru. A tak jsem si řekl, že nebude na škodu si vzpomenout na různé omyly, fámy i polopravdy, které jsem kdy slyšel k recyklaci papíru – alespoň na ty zajímavější.

Tyto omyly pramení z několika základních zdrojů. Jedním z nejvýznamnějších je odpověď na dotaz položený papírně zpracovávající starý papír. Málokterého laika totiž napadne, že mezi papírenskými technologiemi může být značný rozdíl. A tak to, co dělá problémy jedné papírně, není žádnou překážkou pro papírnu jinou. Proto se dozvídáme o tom, že papíry barvené do hmoty se do sběru nedávají, že z knížek se mají trhat desky atp. Toto je pravda. Ale jen pro papírnu, která vyrábí grafické papíry, a tak má s barvou problém (proto také raději bere novinový papír, či bezbarvé odřezky z tiskáren. Či v druhém případě jde o papírnu, která má velmi krátkou dobu rozvláknění, a proto jakýkoliv papír vyšší gramáže pro ni představuje nerozvláknitelný odpad. Na druhou stranu jsou ale papírny, které nevyrábějí bílé recyklované papíry (například vyrábí nasávanou kartonáž na vajíčka či různé šedé a hnědé papíry a lepenky, popřípadě používají recyklovaná vlákna jen na vnitřní vrstvy plné či vlnité lepenky), jimž proto barva problémy nedělá, a stejně tak jsou papírny, které cíleně kupují odpadní lepenky (tj. papíry vyšších plošných hmotností) – v jedné takové jsem i pracoval a nebyl tam problém rozvláknit dutinku s centimetr silnou stěnou. Proto rozdělení takovýchto papírů bych nechal na dotřídovací linku a nezatěžoval se s ním – do sběru určité patří.

Dalším oblíbeným zdrojem omylů jsou špatně pochopené informace. Mám podezření, že takovýmto způsobem vznikla představa, že plata od vajíček do sběru nepatří (i když pro jejich vyšší plošnou hmotnost a dobré zaklížení může jít i o první zdroj omylů). Zdůvodňuje se to často tím, že tyto papíry obsahují již recyklovaná vlákna. Je pravda, že každý zpracovatel sběrového papíru bude šťastný za všechna dosud nerecyklovaná vlákna. Ale nebrat již recyklaci prošlá? To by bylo třeba vytrít nejenom nasávanou kartonáž, ale i většinu vlnité lepenky, plné lepenky, notnou část skládačkových lepenek, recyklovaný kancelářský papír, novinový papír atd. Vlákno jde naštěstí recyklovat více než jednou. A i když už po první recyklaci se znatelně sníží jeho pevnostní vlastnosti, při šetrném zacházení vydrží vlákno recyklaci několik (nerad udávám přesné číslo, lze dospět k různým, i když nejčastěji se uvádí 4-5). A papírensky nevyužitelná vlákna nejsou až takovým problémem. Sice zdražují výrobu (menší výtěžnost) a při snaze snížit ztrátu vláken zhoršují mechanické vlastnosti papíru (zlepšují však některé optické vlastnosti), ale v nejhorším případě tato vlákna (tzv. nulová) skončí v odpadních vodách. Odtud je dá práci odstranit (hůře se odvodňují, špatně se

biologicky rozkládají), ale jde to.

Posledním větším zdrojem omylů je pak nejasná představa o technologii recyklace papíru. Tady se většinou ani tak nejedná o omyly, jako spíš o nesmělé otázky typu: „A měla by se plastová okénka z obálek vytrhávat?“ Jde většinou o nerozhodnost, co je ještě ve starém papíru tolerovatelné a co nikoliv. Příměsí v papíru našťestí lze rozhodnout jednoduše: Do papíru nepatří nic, co není papír. Ale všeho s mírou. Technologie počítá s tím, že tam něco bude. Ať se to tam dostane omylem (mince, písek, zapomenuté věci), úmyslně (kameny a jiné předměty zvyšující hmotnost do sběru prodáváného papíru) nebo tam většinou musí být (dráty na vázání balíků). Proto člověka

šlechtí, když vytrhne i okénka z obálky a ze sešitu sponky. Ale těžko si lze představit, že by to někdo dělal při skartaci archivu. Je však dobré odstranit toho co nejvíce, zvláště pak nečistoty které obzvláště vadí – jako je pěnový polystyrén a lepidlo (nejčastěji lepidlo ze samolepek či lepicích pásek – to se s páskami odstraní snadno, bohužel problém to úplně nevyřeší, protože lepidlo je i jindy a vyhnout se jim dnes bohužel nedá). A když je papír trochu umaštěný, nebo i jinak zašpiněný – proč jej nedat do sběru, když není mastný celý. Ono při cestě k dokonalosti by člověk došel nakonec k tomu, že nejlepší pro papírnu je dávat do sběru čistý nepopsaný, nepotíštěný papír. A to by byl nesmysl, ne?

O různých omylech a nejasnostech by se dalo psát dlouze. Bude-li zájem, popíšu tímto tématem časem i stránky dalších Dáblíků. A vyzývám proto čtenáře, jestli chtějí rozebrat nějaký zajímavý či záladný papírenský problém, ať klidně napíše na Callu. Jen v případě nutnosti rychlé odpovědi, aby dali vědět, že nechtějí čekat do vyjití článku.

Pepa Polívka

Příběh sáčku

Když jsem před lety maturoval, vytáhl jsem si jako odbornou otázku papírové sáčky a tašky. Byla to nevděčná otázka – mluvit si o něčem takovém půl hodiny! Přesto jsem to zvládnul k naprosté spokojenosti své i maturitní komise. Otázka je zodpovězena, na maturitním vysvědčení již dávno zaschnul inkoust, zdálo by se tedy, že není o čem povídat, zvláště když mi tenkrát ke konci otázky již docházel dech. Přesto ale mám pocit dluhu. I když jsem rozebral konstrukci jednotlivých typů sáčků i tašek, i když jsem zmínil druhy papírů, z nichž se vyrábí a nezaměnil jsem ani sulfátový papír za sulfitový, pořád jsem ještě neřekl všechno. Tím, co chybělo, je příběh.

Můj prapradědeček se narodil ještě v devatenáctém století. Tenkrát nejezdil do školy autobusem ani na kole. Chodil pěšky. A často dokonce bos. Venkovští lidé věděli, že boty si mají šetřit do města – a na louce stejně potřeba nebyly. Tenkrát nebyla lákadla života uzavřena doma. Počítačové hry ještě neznali. Zato venku. Tam bylo potřeba silné vůle, aby člověk odolal všemu, co se dalo podniknout. Zvláště když byl ten člověk ještě klukem. To se pak stalo, že pod strom odložil knížky, které měl spolu se sešitem a penálem svázané provázkem, a vydal se místo do školy na výpravu za dobrodružstvím. Zvláštní ale bylo, že ať kluk prožil sebezajímavější věci, největší dobrodružství jej čekalo ve škole. Tam se totiž jednou objevit musel. A tam na něj čekal nástroj na utužení pevné vůle. Rákoska. Bolesti života však zahojila svačina, kterou měl můj prapradědeček v kapse. Krásně zabalenou v plátěném ubrousku. Možná že někdy stačil chléb trošku okorat (zvláště když se cesta do školy nevedla nejkratší cestou), ale to nevadilo. Tenkrát ještě nenastala doba obézni a hlad obvykle číhal už za nejbližším rohem. A i kdyby náhodou ne, vždycky byl ve třídě někdo, s kým se dala svačina vyměnit za něco zajímavého.

Pradědeček už byl na tom o dost líp. Tedy svým způsobem. A na první pohled. Chodil v botách pořád (žil totiž už ve městě). Což sice spousta lidí vidí jako výhodu, ale kluk? I když ... Jestli nezažil něco jiného, je mu to jedno a po dlažbě se lépe utíká v botách. Lákadla cestou do školy už ubylo. Zato se zjednodušily klukovské války. Nepřítel nebyl až v sousední vesnici, ale už v sousední čtvrti. A pak – nosil s sebou štít v podobě tašky na učení. Užitečná to věc nejen proti hroudám hlíny, ale i proti kamení. A svačina, stále ještě zabalená v plátěném ubrousku, už nepřekáží v kapse. Je pěkně schovaná v brašně. I když někdy ani to není dostatečnou ochranou. Naštěstí rozdrobená svačina má stejnou kalorickou hodnotu i chuť jako nerozdrobená, tak co.

Dědeček zažíval podobné věci, jako pradědeček. Jen cestou do školy už s posvátnou bázni nepozoroval

každé auto, které potkal. To by nikam nedošel. Pouze některé parádní kousky stály za obdiv. A škola? No, co by o ní povídal. Nejzajímavější byly přestávky. Zvláště ta velká, kdy se dala vybalit voňavá svačina, kterou jeho maminka obvykle zabalila do nějakého starého papírového sáčku od mouky. Papírové sáčky byly vzácností a byl hřích je vyhazovat. Kolik svačin krásně uchovaly, než bylo úplně po nich!

Za táty už svět pokročil kousek dál. Cesty do školy byly pohodlnější. Tramvaje už běžně jezdily. A taška se dala nést na zádech, ne jenom v ruce. Ale ta cesta – přestala být výborným povyražením, stávala se zlou nutností. A i když při ní bylo pořád co objevovat, už toho nebylo tolik. Jen dojet ke škole a povyprávět s klukama o autech, o fotbale a plánovat, co podniknout odpoledne. Ve škole pak nastane čas svačiny. Nejdřív je při ní potřeba rozbalit ten starý sáček, a když je v něm něco, co zrovna mlsnému jazyku nejede, letí svačina do koše (papírový sáček je pořád lepší ještě donést domů). Inu, nasává doba obězní, přišel (i přes překážky, které mu soudruzi házeli do cesty) blahobyt.

A co bych měl vyprávět o sobě? Jako malý jsem před cestou do školy slyšel nejedno varování, ať dám pozor na ulici. Aktovka s učením sice měla reflexní proužky, ale to většinou nestačí. Bylo to svým způsobem dobrodružství. Zvláště když cestu do školy zpestřila hra, při které jsme s kamarádem hádali, jestli v příjezdějším autě bude figurína, nebo robot (figurína se nehýbala, robot se musel pohnout). Oblíbenou školní zábavou pak bylo vzít v obchodě štos papírových sáčků a bouchat je za zády (nebo o hlavy) spolužáků. Když se na sáčky cestou kolem obchodu zapomnělo, musel stačit ten od svačiny. I když zase v něm byl ubrousek a v něm „ten chleba s nákou hnusnou pomazánkou,“ který proto často letěl i se sáčkem do koše. Kdo by to jed’.

Zbývá už jen napsat pár vět o mých dětech. Venku je to pro ně nuda. A cesta do školy děs. Tolik lidí všude! Jaká otrava! Už být doma a sednout k počítači. Je to možná dobře. Bojím se, když jsou venku. Vždyť přecházet ulici vyžaduje obrovskou opatrnost. Je na ní aut víc, než lidí. Přemýšlím, jestli má smysl jim dávat svačinu. Jestli jí jí (mají ve škole automat na sladkosti). Žena jim svačiny balí do igeliťáků, jejichž celou roličku máme v kuchyni. Je jich dost, tak co šetřit. I já už před lety vzdal dohady v pekárnách, aby mi zabalili pečivo do přineseného sáčku. Teď je to jedno i proto, že sáček většinou nevydrží. Tak spíš žádám, aby mi to dali do dvou najednou. A ten igeliťák má jednu výhodu. Když občas najdeme pod postel kopnutou svačinu, co děti nesnědenou přinesly ze školy, nemusíme drhnout koberec od vlhké hniloby a plísně. Tedy většinou – pokud se ten sáček nerozpadne. Ale co, brzy jim na svačiny koupíme plastické krabičky a sáčky v nich vydrží.

A to je celý příběh sáčku. Nevím, na kolik by jej hodnotila maturitní komise. Já ale mám obrovskou chuť tento příběh také oznámkovat. A to tou nejhorší známkou. Tu však nedávám sobě za tuto hromádku slov, tu dávám nám všem za své chování (nejen) k sáčkům.

P. P.

Jaké hračky kupovat dětem?

Ty bezpečné, z přírodních materiálů a od místního prodejce

Týden před Vánocemi Arnika zveřejnila šestero základních tipů, jak při výběru hraček neškodit životnímu prostředí ani zdraví dětí. O základní zásady, kterými by se měl řídit odpovědný spotřebitel a rodič, se chceme podělit i s čtenáři časopisu Ďáblík. Snad Vám tím ulehčíme bloudění mezi pulty hračkáren a hypermarketů při příštím nákupu hraček pro Vaše dítě.

- 1. Vyhýbejte se PVC.** Například tato panenka z měkčeného PVC obsahovala vysoký obsah ftalátů zakázaných v hračkách: <http://www.pvc.arnika.org/rizikove-vyrobky/panenka-baby-lovely>.
- 2. Dávejte přednost přírodním materiálům.**
- 3. Všimněte si označení výrobků a jejich certifikace a atestů.** Více například na stránkách: <http://www.spotrebitel.info/znacky/>.
- 4. Vybírejte hračky od místních výrobců.**
- 5. Pamatuje na to, že i hračkou se dítě učí.** Dřevěné stavebnicové kostky rozvíjejí dětskou představivost a tvořivost: <http://www.lukasovy-hracky.cz/prodimg.php?im=12325-stavebnice-50-ks.jpg>.
- 6. Dobrá hračka může vydržet i pro další generaci.** Například Merkur je stavebnice, která přežívá generace: http://www.merkurtoys.cz/merkur_img/m019/m019.jpg

Nejdůležitější pochopitelně je, aby byla hračka pro dítě bezpečná. Jedním z vodítek pro výběr takové hračky je certifikace a označení výrobku. Na našem trhu se můžeme setkat nejčastěji s certifikáty Bezpečná a kvalitní hračka nebo Bezpečná hračka (1). Certifikaci předcházejí zkoušky, které prověří jejich zdravotní nezávadnost a mechanickou bezpečnost. Tato označení ovšem najdeme jen velmi zřídka, proto je potřebné řídit se i dalšími obecnějšími pravidly. Dále existuje databáze nebezpečných výrobků v tzv. systému RAPEX (2), kde jsou aktuálně zveřejňovány výrobky, které jsou zachyceny na Evropském trhu. Arnika má podobnou databázi, v níž monitoruje rizikové výrobky ohrožující zdraví z hlediska jejich chemického složení (www.pvc.arnika.org/rizikove-vyrobyky). Pozornost by lidé měli věnovat i značce „CE“. Tato značka pro shodu s evropskými směrnici (Conformité Européenne) není dostatečně chráněna proti zneužití a může být zaměněna s označením pro zboží z Číny (China Export).

Obecné pravidlo, že méně někdy znamená více, platí také u hraček. Je lépe kupovat méně hraček, ale více se zaměřit na jejich kvalitu. Zcela bychom se měli vyvarovat výrobkům, u nichž není jasný jejich původ nebo materiál. Pro životní prostředí, ale i dětské zdraví jsou nevhodnější hračky, které jsou vyrobeny z přírodních materiálů, jako je například dřevo, papír, textil a další. Takové hračky jsou k životnímu prostředí mnohem šetrnější, než například hračky z umělých hmot, které mohou obsahovat nebezpečné látky (např. ftaláty, adipáty, těžké kovy). Například PVC značně zatěžuje životní prostředí, a to již samotnou výrobou.

Do aspektu životního prostředí patří i doprava hraček na velké vzdálenosti (například právě dovoz z Číny), která velmi negativně ovlivňuje ekologickou stopu hračky. Vedle ohledů na životní prostředí patří do trvale udržitelné spotřeby také pracovní a sociální prostředí zaměstnanců hračkářských firem. Z nedávno zveřejněné zprávy organizace SACOM vyplývá, že v čínských továrnách na hračky je hrubě porušováno čínské i mezinárodní právo. Například v období výroby hraček pro západní vánoční trhy, je zde pracovní doba patnáct i více hodin denně po sedm dní v týdnu, což se blíží otročké práci (3).

Proto je lepší kupovat hračky vyrobené u nás, čímž podpoříme místní výrobce. Jedním z dobrých příkladů místní výroby jsou dřevěné hračky, které mají v Čechách dlouhou tradici. Například v Krušnohoří se výroba dřevěných hraček prosadila již v 18. století, kde vznikla ze soustružení dřevěných výrobků. Hračkářská výroba pak zanikla na počátku 20. století, kdy byla většina továren uzavřena. Nyní však opět dochází k obnově tradičních řemesel, a tak se dřevěné a jiné tradiční hračky vracejí do obchodů. Arnika v dalších týdnech představí na svých webových stránkách několik konkrétních příkladů vhodných hraček a také databázi jejich výrobců.

(1) Ukázky značení hraček: [Bezpečná hračka](#) a [Bezpečná a kvalitní hračka](#):

(2) RAPEX - Rapid Alert System for Non-Food Products je rychlý evropský výstražný informační systém o nebezpečných spotřebitelských výrobcích nepotravinářského charakteru (s výjimkou farmaceutických výrobků). V češtině je dostupný na stránkách:

<http://www.spotrebitel.info/nebezpecne-vyrobyky/>,

anglický originál pak zde: http://ec.europa.eu/consumers/dyna/rapex/create_rapex.cfm?rx_id=255.

(3) Viz zpráva SACOM "[Pracovní podmínky při výrobě hraček: vykořisťování dělníků na konci globálního dodavatelského řetězce](#)".

Jitka Straková

Pozvánky na akce

Calla, Ekologický institut Veronica a Chaloupky o.p.s.

Vás v rámci projektu Klimatické koalice zvou na seminář

„Globální změna klimatu – fikce a fakta“

**v úterý 19. ledna 2010 od 10 do 16 hodin
v Kongresovém sále Krajského úřadu kraje Vysočina v Jihlavě**

Program semináře:

09:30 - 10:00 *Prezence*

10:00 - 10:15 **Zahájení a úvodní slovo** - Zdeněk Ryšavý, radní kraje Vysočina pro oblast informatiky, životního prostředí, územního plánování

10:15 - 10:55 **Změna klimatu, její příčiny, dopady a projekce** – RNDr. Jan Hollan, Ekologický institut Veronica

10:55 - 11:25 **Možné dopady měnícího se klimatu na území České republiky** – RNDr. Ing. Jaroslav Rožnovský, CSc., ředitel pobočky Českého hydrometeorologického ústavu v Brně

11:25 - 11:45 *Diskuse*

11:45 - 12:15 **Promění se naše příroda?** – Mgr. Zdeněk Faltýnek Fric, Ph.D., Entomologický ústav, Biologické centrum Akademie věd ČR

12:15 - 12:35 **Klima a chudoba – dopady na rozvojový svět** – Mgr. Jan Doležal, Glopolis

12:35 - 13:00 *Diskuse*

13:00 - 14:00 *Přestávka na oběd*

14:00 - 14:30 **Kjótská dohoda na konci, co dál? – výsledky a perspektivy mezinárodních dohod pro ochranu klimatu** – Ing. Gabriela Fischerová, bývalá poradkyně Ministerstva životního prostředí pro vyjednávání mezinárodních dohod, F.CON. s.r. o.

14:30 - 14:50 **Politika ochrany klimatu České republiky** – Mgr. Klára Sutlovičová, Centrum pro dopravu a energetiku

14:50 - 15:10 **Velká výzva - jeden z nástrojů** - Mgr. Martin Mikeska, Hnutí DUHA

15:10 - 15:30 *Diskuse*

15:30 - 15:40 *Závěrečné slovo, ukončení*

Na akci není vybíráno vložné. Pokud máte zájem o účast, zašlete nám, prosím, přiloženou návratku, a to nejpozději do 18. ledna 2010 na adresu Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, 370 04 České Budějovice, e-mailem na: vojtech.simek@calla.cz, případně faxem na číslo 384 971 939.
Návratka ke stažení zde: <http://www.calla.cz/data/energetika/ostatni/NAVRATKAweb.doc>

* * *

Sdružení Calla a Společnost ROSA

Vás srdečně zvou na besedu v rámci Zelených čtvrtek

„Smrčina – lyžařů ráj?“

**s Ing. Františkem Krejčím
ředitelem Národního parku Šumava**

Bude se na české straně Smrčiny lyžovat? Jde skloubit NP Šumava s rozvojovými projekty na pravém břehu Lipna? Na vrcholy lanovkou či ekobusy?

Ve čtvrtek 21. ledna 2010 od 18.00 hodin

V galerii Měsíc ve dne, Nová ul. 3, České Budějovice

Více informací:

Calla – Sdružení pro záchranu prostředí, Fráni Šrámka 35, České Budějovice
tel.: 387 310 166, calla@calla.cz, <http://www.calla.cz>

Rosa – společnost pro ekologické informace a aktivity, Senovážné nám. 9,
České Budějovice, tel.: 387 432 030, rosa@rosacb.cz, <http://www.rosacb.cz>

Akce je podpořena grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti a dále v rámci sítě Krasec za finanční podpory Státního fondu životního prostředí, Ministerstva životního prostředí a Jihočeského kraje.

----- ĎÁBLÍKOVA PORADNA -----

Stále slyším, jak někdo protestuje proti tomu že by u jeho obce bylo postaveno hlubinné úložiště radioaktivních odpadů. Vy zase protestujete proti jeho hledání v Boleticích. Četl jsem ale, že se vyhořelé palivo kdysi vozilo do Sovětského svazu a že i dneska má o něj Rusko zájem. Proč ho tedy neodvážíme tam?

Ano, skutečně jsme kdysi odváželi vyhořelé palivo do Sovětského svazu, ale to s pádem socialismu skončilo. Museli jsme si vybudovat vlastní sklady v Dukovanech a začít hledat úložiště. Také je pravda, že Rusko dnes uvažuje o dovozu radioaktivních odpadů. Je asi jediným státem na světě, který dal takovou nabídku. Mimo uskladnění nabízí rovněž možnost přepracování vyhořelého paliva. Česká republika tuto službu nevyužívá z důvodu velmi vysoké ceny.

Přepracovávat i skladovat vyhořelé jaderné palivo v Rusku navíc zvyšuje riziko pro životní prostředí. Nehody v uralském Čeljabinsku (závod na přepracování paliva Majak) vedly v minulosti k zamoření tisíců čtverečních kilometrů. Jiný ruský přepracovací závod Krasnojarsk-26 zase zamořil řeku Jenisej v délce pěti set kilometrů. Další alarmující kroky známe z minulosti: shazování sudů s radioaktivními odpady do moře či potopení desítek vysloužilých jaderných ponorek v Severním ledovém oceánu. Nelze si tedy dělat iluze o tom, jak by o naše vysoce nebezpečné odpady bylo postaráno. Také etické hledisko hovoří jasně – jaderný odpad zde vznikl kvůli našemu pohodlí a naší volbě využívat jadernou energetiku, proto bychom se o něj měli postarat sami.

Státní úřady ale musí zcela přehodnotit svůj přístup. Správnou inspiraci lze nabrat u států, kde má hledání vhodného místa pro úložiště demokratickou podobu s respektem k právům obcí a veřejnosti. Švédský přístup je nejlepším příkladem, jak by měl stát postupovat. Systém vychází z principu dobrovolnosti i práva veta. Obce mohou odstoupit kdykoliv v průběhu vyhledávání lokality pro úložiště. Švédsko tak vyvrací tezi, že podmínka souhlasu obce povede k zablokování projektů. Naopak došlo k „civilizaci“ procesu a omezení střetů mezi úřady a obyvateli.

Edvard Sequens

Ekologická poradna sdružení Calla

Mimo běžná témata ekologické poradny u nás můžete hledat pomoc v oblastech, na které se specializujeme:

Procesně-právní poradenství - metodická i právní pomoc občanům, obcím a občanským aktivitám při rozhodování o stavbách a činnostech ovlivňujících životní prostředí, zapojování veřejnosti do procesů posuzování vlivů staveb na životní prostředí, využívání zákonů o poskytování informací, zakládání občanských sdružení, organizování občanských aktivit, zprostředkování posudků. *Za tuto oblast poradny odpovídá Pavla Matějková, dosažitelná na telefonu 387 311 381, e-mail: pavla.matejkova@calla.cz.*

Ochrana přírody a krajiny - odborná pomoc v oblasti biologie a ochrany přírody, chráněná území a péče o ně, územní a druhová ochrana přírody (se zaměřením na entomologii a botaniku), ekopedagogické využití chráněných území. *Za tuto oblast poradenství je zodpovědný Jiří Řehounek, volejte ho na telefon 387 311 381 nebo pište na e-mail: rehounekj@seznam.cz.*

Obnova těžbou narušených území - přirozená obnova těžbou narušených území (především ve šterkopískovnách), poradenství při tvorbě rekultivačních plánů využívajících přirozenou obnovu, využití těžbou narušených území v druhové ochraně a ekologické výchově a ekologie obnovy (restoration ecology). *V této oblasti Vám poradí Jiří Řehounek, kterého najdete na telefonu: 387 311 381, ale spíše na e-mailu: rehounekj@seznam.cz.*

Trvale udržitelná energetika - poradenství občanům, obcím i občanským sdružením v oboru obnovitelných zdrojů energie, jejich možnostech, dostupnosti, podporách pro realizaci, legislativě apod. Právní a všestranná informační pomoc obcím, u nichž by mohlo být vybudováno konečné úložiště vysoce radioaktivních odpadů, archiv informací k jaderné energetice. *Pro odpovědi z oblasti energetiky se obraťte na Edvarda Sequense na telefon: 387 310 166, e-mail: edvard.sequens@calla.cz.*

Alternativy pro zemědělství - informace o pěstování technických plodin v zemědělství a jejich dalším využití. Konzultace pro zemědělské podniky v oblasti energetické soběstačnosti: pěstování energetické biomasy, využití biopaliv. Archiv videí, fotografií, publikací a informačních materiálů o pěstování, zpracování a využití konopí setého. *Poradnu v oblasti zemědělství u nás vede Hana Gabrielová, kterou kontaktujte pomocí telefonu: 387 310 166 nebo e-mailu: hana.gabrielova@calla.cz.*

Poradenské hodiny pro veřejnost v kanceláři sdružení - Fráni Šrámka 35, České Budějovice:

Pondělí - 10 až 14 hodin (především energetika)

Středa - 13 až 16 hodin (především procesně-právní poradenství)

Čtvrtek - 14 až 17 hodin (především ochrana přírody a krajiny a ekologická obnova po těžbě surovin)

Osobní návštěva mimo poradenské hodiny je možná po předchozí domluvě. Využijte poradenství pomocí e-mailu: poradna@calla.cz. Písemné spojení: Calla, P.O. BOX 223, 370 04 České Budějovice.

Zpravodaj *Ďáblík* vydává:

Calla - Sdružení pro záchranu prostředí

Naše adresa: P. O. BOX 223 370 04 České Budějovice

Telefon a fax: 387 310 166

E-mail: calla@calla.cz

Naše konto: 3202800544 / 0600 GE Money Bank, pob. České Budějovice

IČO: 62536761

Sídlo: Fráni Šrámka 35, České Budějovice

Telefon: 387 311 381

Internet: <http://www.calla.cz>

*Starší čísla občasníku *Ďáblík* najdete na stránkách sdružení Calla.*

Uzávěrka dalšího čísla je na Silvestra 31. ledna 2010.

- Nechcete-li dostávat tento zpravodaj, napište nám a my Vás okamžitě vyřadíme z adresáře. ◀◀
►► Chcete-li se přihlásit k jeho pravidelnému odběru, pište na calla@calla.cz ◀◀

Podpořeno grantem z Islandu, Lichtenštejska a Norska v rámci Finančního mechanismu EHP a Norského finančního mechanismu prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti.

